

Očekávané výsledky učení v RVP ZV: k pojetí, terminologii a zpřesnění závazné vrstvy

TÝM AUTORŮ Z NPI: MARTIN MALČÍK, JAROSLAV PINKAS,
JAROSLAV FIDRMUC, KAREL TOMEK, KAMIL UBR,
MARKÉTA PASTOROVÁ, KATEŘINA LICHTENBERKOVÁ

Diskuse vyvolaná článkem *Očekávané výsledky učení v revidovaných RVP: analýza stavu a rozbor rizik* analyzujícím formulace očekávaných výsledků učení (OVU) v revidovaném Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) otevřela důležitá témata týkající se srozumitelnosti kurikulárních dokumentů, jejich vnitřní konzistence a využitelnosti v praxi škol. Národní pedagogický institut ČR (NPI) považuje tuto diskusi za legitimní a přínosnou, neboť upozorňuje na místa, kde může docházet k rozdílnému porozumění textu RVP a k interpretační nejistotě při jeho implementaci. Současně však považuje za důležité zasadit tuto kritiku do širšího koncepčního rámce, z něhož revidovaný RVP ZV vychází, a explicitně vyjasnit pojetí očekávaných výsledků učení. Řada výhrad formulovaných v článku se totiž opírá o určité chápání OVU, které není s koncepcí RVP ZV zcela totožné. Právě rozdílné porozumění pojetí a funkci OVU v rámcovém kurikulu je jedním z klíčových zdrojů napětí, jež se v diskusi objevují.

Text ukazuje, že část autorem popisovaných problémů představuje reálné slabiny revize, jejichž pojmové a interpretační vymezení je v současnosti vyjasňováno, zatímco další část problémů vyplývá z aplikace standardizačního pojetí výsledků učení na dokument, jenž je koncipován jako otevřený rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů.

RÁMCOVÝ CHARAKTER RVP ZV A POJETÍ OVU

Revidovaný RVP ZV je nadále chápán jako rámcový dokument, jehož cílem není detailně standardizovat vzdělávací obsah ani předepisovat jednotné postupy výuky. Jeho funkcí je vymezit společný vzdělávací rámec a základní směřování vzdělávání, v jehož mezích mají školy odpovědnost i prostor pro vlastní pedagogická rozhodnutí. Tento rámcový charakter dokumentu považuje NPI za klíčový a za funkční východisko dalšího postupu úprav RVP.

Současně však článek oprávněně poukazuje na to, že samotné znění závazných OVU nemůže nést celý společný vzdělávací základ, který má být zajištěn napříč školami. V praxi se tak významná část očekávání vůči vzdělávacímu obsahu a úrovni jeho zvládnutí přesouvá do metodické roviny, zejména do rozepsaných fází zvládnutí OVU.

Jedním z opakovaně diskutovaných témat je samotný pojem „očekávané výsledky učení“. Autor článku upozorňuje, že formulace OVU v RVP ZV mají často charakter obecných vzdělávacích cílů (*learning aims*), nikoli jednoznačně měřitelných výsledků učení (*learning outcomes*). NPI považuje za důležité zdůraznit, že toto pojetí není výsledkem opomenutí, ale záměrného rozhodnutí vyplývajícího z kompetenčního charakteru kurikula. OVU v RVP ZV jsou formulovány jako *learning outcomes*, nemají však sloužit jako přímý nástroj hodnocení výkonu žáků, ale jedná se o závazné požadavky na rozvoj znalostí, dovedností, postojů a hodnot, kterých má žák v daných uzlových bodech dosáhnout. Současně si OVU zachovávají rámcový charakter, což znamená, že jejich znění má umožňovat naplňování OVU různými cestami.

KOMPETENČNÍ POJETÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Kompetenční pojetí vzdělávání je v RVP ZV vyjádřeno dvěma vzájemně propojenými liniemi. První z nich tvoří klíčové kompetence jako samostatná obsahová kategorie, vymezená závazný-

mi OVU v uzlových bodech a doplněná vzdělávacími strategiemi učitele a námětovníkem projevů žáků. Druhou linií představují kompetenčně formulované OVU vzdělávacích oborů a průřezových témat, které s vědomím klíčových kompetencí směřují k aplikačnímu uplatnění vědomostí, dovedností, postojů a hodnot v různých situacích, ve škole i mimo ni, a zdůrazňují aktivní konstrukci znalostí žákem, rozvoj kritického myšlení a meta-kognitivních dovedností.

Tyto dvě linie nejsou zaměnitelné, přesto však společně vytvářejí celek, který nelze redukovat na soubor izolovaných, měřitelných výstupů.

Zároveň však zahrnují různé typy vzdělávacích cílů, od jednorázově hodnotitelných výkonů až po dlouhodobě rozvíjené dovednosti a postoje. V tomto kontextu se ukazuje jako potřebné jasněji rozlišovat mezi cíli, které mají charakter minimálních požadavků na zvládnutí učiva, a cíli, které vymezují směr dlouhodobého rozvoje žáků. Současné formulace OVU tyto typy cílů často zahrnují do jedné roviny, což ztěžuje jejich interpretaci z hlediska závaznosti a hodnocení.

VZTAH MEZI ZÁVAZNOU A METODICKOU ČÁSTÍ RVP

Vztah mezi závaznými OVU a jejich metodickým rozpracováním představuje jednu z hlavních strukturálních slabín současného nastavení. Zejména v tom smyslu, že RVP neobsahuje závazné indikátory, podle nichž by bylo možné rozpoznat a vyhodnocovat naplňování

jednotlivých OVU, případně jejich souborů. Fáze zvládnutí OVU, včetně úrovně „Splněno“, jsou sice formálně označeny jako nezávazná metodická podpora, avšak v praxi plní funkci konkretizace požadavků (nikoli však minimálních) na žáky v podobě indikátorů a jsou často využívány jako hlavní interpretační opora při tvorbě ŠVP a výukových materiálů. V obecné části RVP je vymezeno, že „popis fáze ‚Splněno‘ specifikuje očekávanou úroveň osvojení OVU žákem. Slouží učitelé jako vodítko, jak rozpoznat, že žák již daného OVU dosáhl, nebo v jakém rozsahu si OVU osvojil“. Tento nejasný vztah mezi formálním statusem a faktickou funkcí oslabuje kontrolovatelnost naplnění společného vzdělávacího základu a zvyšuje riziko rozdílných interpretací první vrstvy kurikula na úrovni škol.

Článek v tomto ohledu upozorňuje, že současné pojetí OVU může vést k situaci, kdy se závazná část RVP stává příliš obecnou a její skutečný obsah je odvozován až z nezávazných podpurných materiálů. To je problematické zejména z hlediska srovnatelnosti vzdělávání a transparentnosti očekávání vůči školám, žákům i dalším aktérům vzdělávacího systému.

NPI vnímá úvahy o zpřesnění současného stavu jako legitimní směr další práce, zejména pokud jde o vymezení znalostí a dovedností, postojů a hodnot, které lze považovat za minimální společný základ. Takové zpřesnění by mohlo přispět k posílení evaluace dosahování OVU v RVP, aniž by bylo nutné opustit jeho rámcový charakter.

STYLISTICKÁ A FORMÁLNÍ STRÁNKA FORMULACÍ

Autor se částečně soustředil na stylistickou a formální stránku formulací OVU, zejména na rozdíly v jejich délce, struktuře a jazykovém stylu napříč vzdělávacími obory. NPI sdílí názor, že tyto rozdíly mohou ztěžovat orientaci v dokumentu a přispívat k pocitu nekonzistence. Zároveň však považuje za důležité připomenout, že vzdělávací obory vycházejí z odlišných oborově-didaktických tradic a jazykových kultur, které se přirozeně promítají do způsobu jejich (OVU) formulace. Požadavek na striktně jednotný styl a srovnatelnou délku všech OVU proto představuje spíše technicistní kritérium, které by nemuselo vést ke zvýšení obsahové kvality kurikula.

Podobně je třeba nahlížet i na otázku užívání dokonavého a nedokonavého vidu sloves v OVU. Autor upozorňuje, že volba vidu souvisí s možností měření a ověřování dosažení cíle. NPI však zastává názor, že v takto pojatém kurikulu nelze redukovat vzdělávací cíle pouze na jednorázově hodnotitelné výkony. Vedle nich je nutné pracovat i s cíli zaměřenými na proces, opakovanou činnost a rozvoj dlouhodobých návyků. Vyvážené a vědomé užívání obou vidů proto odpovídá povaze vzdělávacích cílů v RVP ZV. Problémem není samotná existence obou jazykových prostředků, ale spíše to, že jejich funkce není v dokumentu dostatečně explicitně vysvětlena.

SMĚŘOVÁNÍ DALŠÍ PRÁCE S RVP ZV

NPI proto považuje za žádoucí, aby další práce s RVP ZV směřovala k postupnému zpřesňování závazné vrstvy dokumentu při zachování jeho rámcového a kompetenčního pojetí. To zahrnuje především:

- systematictější práci se slovníkem klíčových pojmů a sjednocení terminologických označení napříč textem,
- jasnější vymezení minimálních požadavků ve smyslu společného základu,
- transparentnější vztah mezi závaznou a metodickou částí kurikula,
- zpřehlednění digitální prezentace RVP tak, aby bylo jednoznačně patrné, které části dokumentu jsou závazné a které mají metodický charakter.

Současně je třeba zdůraznit, že zpřesňování závazné vrstvy RVP nemá směřovat k mechanickému výčtu učiva ani k potlačení autonomie škol. Naopak, cílem je vytvořit srozumitelnější a transparentnější referenční rámec, který školám poskytne jasnější oporu při tvorbě ŠVP a při komunikaci očekávání vůči žákům a rodičům. Metodická podpora má sloužit k rozpracování rámcových cílů, nikoli k jejich nahrazení. Z tohoto hlediska se jako důležité jeví také metodické ukotvení vztahu mezi závaznými OVU a jejich operacionalizací na úrovni školních vzdělávacích programů.

Navržené kroky představují dílčí, avšak významnou revizi RVP, která reaguje na oprávněnou kritiku, aniž by otevírala systémovou rekonstrukci kurikulárního rámce nebo zasahovala do základní architektury kurikula. Mohou významně přispět ke snížení rizika chybných interpretací a formalistického zacházení s OVU.

ZÁVĚR

NPI je přesvědčen, že odborná diskuse o očekávaných výsledcích učení je důležitou součástí kontinuálního zkvalitňování kurikulárních dokumentů. Zároveň však považuje za klíčové, aby tato diskuse probíhala s vědomím rámcového a kompetenčního charakteru RVP ZV a respektovala rozdíly mezi pojetím vzdělávacích cílů a standardizovaných výsledků učení. Takto pojatá reflexe a postupné zpřesňování mohou přispět k vyšší srozumitelnosti, kontrolovatelnosti a důvěryhodnosti RVP ZV a zároveň zachovat jeho základní poslání jako rámcového dokumentu podporujícího rozvoj kvalitního vzdělávání. Vyjasnění těchto východisek je nezbytným předpokladem pro smysluplné porozumění RVP ZV a jeho stabilní využívání v praxi škol.

Další odborná diskuse by proto měla směřovat nejen k jazykovému a formálnímu zpřesnění OVU, ale také k jasnějšímu vymezení jejich funkce v celém kurikulárním systému.